

TÜRKİYE VE İRAN İKİNCİ SINIF ANA DİL DERS KİTAPLARININ TASARIM AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Mehmet AŞIKCAN*

Emir YEGANEH**

Öz

Bu çalışmada Türkiye ve İran ilkököl ikinci sınıf ana dil eğitimi (Türkçe-Farsça) ders kitaplarının tasarım açısından karşılaştırılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda 2020-2021 eğitim öğretim yıllarında resmi olarak Türkiye'deki ilkokullarda kullanılan İlkokul Türkçe 2 Ders Kitabı ile İran'daki Farsça İlkokul İki (Farsi-e Dovvome Dabestan) Ders Kitabı incelenmiştir. Kitaplardaki görseller Alpan (2004) tarafından geliştirilen ders kitaplarına yönelik grafik tasarım ilkeleri çerçevesinde üç uzman tarafından (uzmanlardan ikisi bu çalışmanın araştırmacılarıdır) betimsel olarak ele alınmıştır. Araştırma nitel araştırma ilkeleri doğrultusunda doküman analizi yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Fakat bu süreçte her iki ülkenin ders kitaplarındaki tasarımlar karşılaştırılarak yorumlanmıştır. Araştırmada metin tasarımı açısından Türkiye kitabının İran kitabına kıyasla daha başarılı bir şekilde tasarlandığı; sayfa tasarımı bakımından İran kitabının Türkiye kitabına göre biraz daha iyi bir şekilde tasarlandığı ve görsel tasarım, kapak tasarımı ve üretime yönelik dış yapı özellikleri yönünden her iki ülke kitabının benzer niteliklere sahip olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Karşılaştırmalı eğitim, görsel tasarım, ilkököl ders kitabı.

* Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, masikcan@erbakan.edu.tr

** Arş. Gör., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, emir.yeganeh@erbakan.edu.tr

COMPARISON OF THE SECOND GRADES NATIVE LANGUAGE TEXTBOOKS OF TURKEY AND IRAN IN TERMS OF DESIGN

Abstract

The purpose of this study is to compare the 2nd grade native language (Turkish-Persian) textbooks in terms of design. In this context, the Primary School Turkish 2 Textbook and the Persian Primary School Two Textbook (Farsi-e Dovvome Dabestan), which are officially used in the 2020-2021 academic years, have been examined. The visuals in the books were analyzed descriptively by three experts (two of the experts are the researchers of this study) within the framework of the graphic design principles for the textbooks developed by Alpan (2004). The study was carried out using document analysis method in line with qualitative research principles. But in this process, the designs in the textbooks of both countries were compared and interpreted. The results have shown that the Turkish book was designed more successfully than the Iran book in terms of text design; the Iran book was designed slightly better than the Turkey book in terms of page design, and that the books of both countries had similar characteristics in terms of visual design, cover design and production-oriented external structure.

Keywords: *Comparative education, visual design, primary school text book.*

1. GİRİŞ

Eğitim alanı bir ülkenin gelişiminde etkisi olan alanlardan birisidir. Bu yüzden her ülke belirlediği hedeflere ulaşabilmek için eğitim sistemini buna göre organize etmektedir. Ülkelerin eğitim sistemleri, eğitim politikaları, öğretmen yetiştirme modelleri, öğretim programları, ders içerikleri vb. farklılıklar gösterebilir. Fakat hepsinde temel amaç toplumda yaşayan bireyleri ileriki yaşantılarına hazırlamak ve ihtiyaç duyulan niteliklere sahip bireyler yetiştirmektir (Memduhoğlu, 2008). Ülkelerin eğitim politikalarında planladığı hedeflere ulaşma durumu ülke genelindeki nitelikli eğitim öğretim süreçlerinin gerçekleşmesi ile anlaşılmaktadır.

Planlanan hedeflere ulaşarak eğitimde beklenen başarının yakalanması diğer bir ülkedeki diğer alanlarına da olumlu yansıyacaktır. Bu olumlu gelişim bir ülkenin diğer ülkelerle rekabet etmesini sağlayacaktır. Ülkelerin uluslararası düzeyde ekonomik, bilimsel, teknolojik vb. alanlardaki mevcut başarı rekabetlerinin eğitim-öğretim alanında da var olduğunu göstermektedir (Aksoy ve Gözütok 2017). Söz konusu duruma örnek olarak, PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı) ve TIMMS (Uluslararası Matematik ve Fen Bilgisi Eğitimi Projesi) sınavlarının sonuçlarına göre sınava katılan ülkelerin karşılaştırılması, kendi durumlarını incelemesi ve başarılı ülkelerin eğitim uygulamalarını örnek alması verilebilir (Delprato ve Antequera, 2021; Santos ve Centeno, 2021; Tze, Li ve Daniels, 2021; Yükselen ve Kepceoğlu, 2021). Ülkelerin bu sınavlardaki performansları karşılaştırmalı eğitim başlığı altında çeşitli araştırmaların konusu olmaktadır. Bu araştırmalarda ülkelerin eğitim alanında ki durumlarının derinlemesine ortaya konulması ve karşılaştırma yapılan diğer ülkelerin deneyimleri incelenerek yapılacak yeni eğitim planlamalarına zemin hazırlanması amaçlanmaktadır (Phillips ve Schweisfurth, 2014).

Yeni eğitim-öğretim faaliyetleri planlanırken eğitim-öğretim sürecine etki eden eğitim programları, ders içerikleri, eğitim ortamlarının uygunluğu, öğretmenlerin mesleki yeterliliği, öğrenciler, eğitim araç-gereçleri vb. gibi bileşenler göz önünde bulundurulmalıdır (Gündüz ve Can, 2011). Eğitim-öğretim sürecinin bileşenleri arasında yer alan eğitim araç-gereçleri (eğitim materyalleri) eğitim sürecinin hedeflerine ulaşılması ve öğrenimin gerçekleşmesi için bu aşamada kullanılan belirli araçları kapsamaktadır (Yanper Yelken, 2020). Eğitim-öğretim sürecinde araç-gereçlerden yararlanmanın öğrenciler için olayları somutlaştırma, öğrenilen bilgilerin kalıcılığını artırma, öğrenme sürecini daha zevkli ve anlaşılır hale getirme gibi katkı sağlarken öğretmenler açısından da bilgilerin daha etkili sunulmasına ve bilgi aktarımının süresini azaltmasına yarar sağlamaktadır (Demirer, 2017). Geçmişten günümüze eğitim ortamlarında tebeşir, kara tahta ve ders kitapları

gibi sınırlı sayıda araç-gereç kullanırlarken günümüzde ise akıllı tahtalar, tabletler, dijital ders içerikleri, web araçları ve sanal ortamlar gibi birçok teknolojik araç gerecin kullanıldığı görülmektedir (Gülen, 2021). Ancak teknolojik gelişmeler sonucunda her ne kadar eğitim alanında yeni araç-gereçler ortaya çıkmış olsa da günümüzde geçmişte olduğu gibi en yaygın kullanılan eğitim materyalleri ders kitapları olmaktadır(Coşkun ve Taş, 2008; Küçükahmet, 2011; Özkan ve Tutkun, 2014). Kurt (2018) teknolojik gelişmelerle ders kitaplarının önemini kaybetmediğini, aksine yeni teknolojik araç gereçlerin ders kitapları ile paralellik içerdiğinden ders kitaplarının işlevselliğinin arttırdığını vurgulamaktadır. Ders kitapları, “ülkelerin yetkili eğitim kurumları tarafından oluşturulan öğretim programlarının benimsediği hedefler ve ilkeler doğrultusunda hazırlanan, her sınıf düzeyinde öğrencilerin duyuşsal ve bilişsel özellikleri göz önünde bulundurularak gerekli bilgi ve becerileri içinde bulunduran basılı eğitim ve öğretim materyalleri olarak tanımlanmaktadır” (Çiftçi, Çeçen ve Melanlıoğlu, 2007, s. 206).

Ders kitaplarının öğretim faaliyetlerindeki işlevselliği nedeniyle bu konuyla ilgili çeşitli araştırmalar yapılmaktadır. Gerçekleştirilen araştırmalarda genellikle mevcut ders kitaplarının belirli ölçütlere göre incelendiği ve farklı ülkelerin denk kitapları ile karşılaştırmalı olarak analiz edildiği görülmektedir. Ders kitaplarının belirli ölçütlere göre incelendiği araştırmalarda ders kitapları öğretmen-öğrenci görüş ve tutumlarına, kitapların içerik ve tasarimsal ilkelerine, içerdiği bilgi, konu ve etkinliklerine ve bir eğitim anlayışındaki uygunluğuna (örneğin, yapılandırmacı yaklaşıma uygunluğu) göre ele alındığı görülmektedir (Bkz. Arslan ve Engin, 2019; Aşıkcan ve Saban, 2015; Ateş ve Yıldırım, 2020; Bircan, 2014; İşcan ve Cımbız, 2018; Sulak ve Çapanoğlu, 2021; Şahin, 2008; Zorlu, 2021). Ders kitaplarının farklı ülkelerin denk kitapları ile karşılaştırmalı olarak analiz edildiği araştırmalarda ise söz konusu kitapların benzerlik ve farklılıkları ele alındığı görülmektedir (Bkz.

Akyol ve Kuaralbayeva, 2019; Kurt, 2018; Shahinpoor ve Bangir-Alpan, 2021;Subaşı, 2019; Şentürk ve Aktaş, 2015; Urfa, 2019).

Bu araştırmada Türkiye ve İnan ilkokul ikinci sınıf ana dil eğitimi (Türkçe-Farsça) ders kitaplarının görsel tasarım açısından karşılaştırılması amaçlanmaktadır. Araştırmanın bu amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Türkiye ve İnan ilkokul ikinci sınıf ana dil eğitiminde kullanılan ders kitaplarının metin tasarımı açısından benzerlik ve farklılıkları nelerdir?
- Türkiye ve İnan ilkokul ikinci sınıf ana dil eğitiminde kullanılan ders kitaplarının görsel öğelerin tasarımı açısından benzerlik ve farklılıkları nelerdir?
- Türkiye ve İnan ilkokul ikinci sınıf ana dil eğitiminde kullanılan ders kitaplarının sayfa tasarımı açısından benzerlik ve farklılıkları nelerdir?
- Türkiye ve İnan ilkokul ikinci sınıf ana dil eğitiminde kullanılan ders kitaplarının kapak tasarımı açısından benzerlik ve farklılıkları nelerdir?
- Türkiye ve İnan ilkokul ikinci sınıf ana dil eğitiminde kullanılan ders kitaplarının üretime yönelik dış yapı özellikleri açısından benzerlik ve farklılıkları nelerdir?

2. YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırma modeli, veri toplama kaynakları ve materyalleri, araştırma bulgularını oluşturmada kullanılan veri analiz yöntemi ile ilgili açıklamalara yer verilmektedir.

2.1. Araştırma Modeli

Türkiye ve İran'da ana dil (Türkçe-Farsça) eğitiminde kullanılan ilkökul İkinci sınıf ders kitaplarının tasarım açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanan ve betimsel özellik taşıyan bu çalışma nitel araştırma ilkeleri çerçevesinde, doküman incelenmesi yoluyla yürütülmüştür. Nitel araştırmalarda dokümanlar ve yazılı materyallerden yardımcı veri kaynakları olarak yararlanmanın dışında araştırma problemine göre ana veri kaynağı olarak da yararlanılabilir (Güler, Halıcıoğlu ve Taşğın, 2015). Ayrıca nitel araştırma kapsamında dokümanlar araştırmacılara ihtiyaç duydukları nitel verilere görüşme ve gözlem tekniklerini kullanmadan ulaşma olanağı sağladığından mutlaka dikkate alınması gereken veri kaynakları arasında yer almaktadırlar (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Er (2021) karşılaştırmalı eğitim başlığı altında gerçekleştirilen çalışmaları problem durumu ve araştırma tasarımları açısından birinci düzey betimleme, ikinci düzey yorumlama, üçüncü düzey sıralama ve dördüncü düzey kıyaslama olarak dört başlık altında sınıflandırmanın mümkün olduğunu belirtmektedir. Bu sınıflamaya göre betimleme çalışmalarında iki ülkenin bazı özellikleri sınıflandırılır, yorumla çalışmalarında iki ülkenin eğitim verileri diğer disiplinleri kullanarak ele alınır, sıralama çalışmalarında kıyaslama için ölçütler belirlenir ve hipotezler oluşturulur ve kıyaslama çalışmalarında ise hipotezlerin test edilmesi ve eş zamanlı kıyaslama yapma söz konusudur. Bu araştırmanın temel amacı iki ülkenin ana dil eğitiminde kullanılan ders kitaplarının tasarım boyutundaki benzerlik ve farklılıkları belirlemek olduğundan, ders kitapları (dokümanlar) bu araştırmanın temel veri kaynaklarını oluşturmaktadır. Bu bağlamda karşılaştırmalı eğitim açısından bu araştırmama birinci düzey betimsel araştırma niteliğindedir.

2.2 Veri Toplama Materyalleri

Araştırmanın veri toplama kaynaklarını, Türkiye ve İran'da 2020-2021 eğitim öğretim yılında ilkökul ikinci sınıf düzeyinde resmi olarak kullanılan ders kitapları oluşturmaktadır. İlkokul ikinci sınıf ilk okuma yazma öğretiminin pekiştirildiği ve

öğrencilerin dil becerilerinin geliştirildiği bir sınıf düzeyi olduğu için bu sınıf düzeyi tercih edilmiştir. Araştırmaya dâhil edilen ders kitaplarını belirlemede Türkiye için Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ve İran için Roshd platformu referans alınmıştır. Araştırmada incelenen ders kitapları ile ilgili bilgilere Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmada İncelenen Ders Kitapları

Ülke	Basım Yeri	Çalışma Kitabı	Boyut	Kapak	Baskı	Sayfa Sayısı
Türkiye	Özel yayın evi	Yok	B5	Renkli Karton	Renkli	266
İran	Milli Eğitim Bakanlığı	Var	B5	Renkli Karton	Renkli	118

Araştırma kapsamında incelenen Türkiye’de kullanılan İlkokul Türkçe 2 Ders Kitabı 266 sayfadan oluşmakta, özel bir yayınevine ait ve çalışma kitabı içermemektedir. İran’da kullanılan Farsça İlkokul İki Ders Kitabı (Farsi-e Dovvome Dabestan) ise 118 sayfadan oluşmakta, milli eğitim bakanlığına ait ve çalışma kitabı içermektedir.

2.3 Veri Analiz Yöntemi ve Süreci

Araştırma kapsamında incelenen ders kitapları Alpan (2004) tarafından geliştirilen ders kitaplarına yönelik grafik tasarımı ölçütlerindeki *metin tasarımı*, *görsel öğelerin tasarımı*, *sayfa tasarımı*, *kapak tasarımı* ve *üretime yönelik dış yapı özellikleri* boyutlarına ilişkin ilkeler çerçevesinde üç uzman tarafından (uzmanlardan ikisi bu çalışmanın araştırmacılarıdır) betimsel olarak ele alınmıştır. Bu uzmanların yetkinlikleri sırasıyla; İlkokul Türkçe eğitimi alanında yetkinliğe sahip olma (birinci araştırmacı), karşılaştırılma yapılan ülkenin diline hakim olma (ikinci araştırmacı) ve görsel tasarım alanında yetkinliğe sahip olma (destek sağlayan üçüncü uzman) şeklindedir. Ders kitaplarındaki tasarımlar Alpan’ın (2004) ilkelerindeki kriterleri sağlaması durumuna göre uzmanlar tarafından ayrı

ayrı “başarılı”, “geliştirilmeli” ve “başarısız” olarak kategorilendirilmiştir. İlkelerde farklı olan kategorilendirmeler için uzmanlar bir araya gelerek farklılığın nedenleri tartışıp ortak sonuca ulaşmıştır. Ayrıca eğer ders kitaplarında ilkelerdeki kriterlerin hiçbir karşılığı yoksa “yer verilmemiş” olarak ifade edilmiştir.

Bu araştırmada araştırmamanın amacına yönelik yanıtları aranan araştırma soruları doğrultusunda doküman analizi yapılmıştır. Araştırma verilerinin kaynağı ders kitaplarıdır. Bu nedenle bu araştırma için etik kurul raporu gerekmemektedir.

3. BULGULAR

Bu başlık altında araştırmamanın amacına yönelik Türkiye ve İran’da ilkokul ikinci sınıf ana dil (Türkçe-Farsça) öğretiminde kullanılan ders kitaplarının tasarım boyutu açısından karşılaştırılması sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

3.1. Türkiye-İran İlkokul İkinci Sınıf Ana Dil Ders Kitaplarının Metin Tasarımı

Türkiye’de ilkokul ikinci sınıf Türkçe ders kitabı ve İran’da ilkokul ikinci sınıf Farsça ders kitabının metin tasarımı özellikleri açısından tipografik öğeler ve metin örgütleyicileri olarak iki başlık altında karşılaştırılarak incelenmiştir. Tipografik özelliklerin karşılaştırılması sonucunda elde edilen bulgulara Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2. Ders Kitaplarının Tipografik Öğeler Kapsamında Karşılaştırılması

	Metin Tasarımı	
	Türkiye	İran
A. Tipografik öğeler	<i>Değerlendirme sonucu</i>	<i>Değerlendirme sonucu</i>
Yazı(harf) boyutlarının öğrenci düzeyine uygunluğu	Başarılı	Başarılı

Yazı(harf) karakterinin okuna birliği	Başarılı	Başarılı
Yazı renginin ya da ton değerinin etkili kullanılması	Başarılı	Başarılı
Satırlar arası yatay ve dikey boşluğun dengeli kullanılması	Başarılı	Başarılı
Dikkat odaklayıcı sözlük ya da sözcüklerin etkili tasarlanması	Başarılı	Başarılı
<u>Satır uzunluğunun okunabilir ölçüde olması</u>	<u>Başarılı*</u>	<u>Başarısız*</u>
Sözcüklerin arasındaki boşlukların dengeli olması	Başarılı	Başarılı
Harflerin arasındaki boşlukların dengeli olması	Başarılı	Başarılı
<u>Metin sayfasındaki bütünlüğe dikkat edilmesi</u>	<u>Başarılı*</u>	<u>Geliştirilmeli*</u>

Tablo 2 incelendiğinde Türkiye ve İran’da kullanılan ders kitaplarının metin tasarımı bağlamında tipografik öğeler açısından bazı benzerlikler ve farklılıklar olduğu görülmektedir. Betimsel analizlere göre her iki ülkenin ders kitapları harf boyutlarının öğrenci düzeyine uygunluğu, kullanılan yazı karakterinin okuna birliği, yazı rengi ve tonunun etkili kullanılması, sözcükler arasındaki boşlukların dengeli kullanılması vb. maddelerde “başarılı” biçimde tasarlandığı için birbiriyle benzerlik göstermektedir. Türkiye’de kullanılan ders kitabı genel olarak maddelerin tamamında başarılı bulunmuştur. Ancak İran’da kullanılan ders kitabının metinlerde yer alan satır uzunluğu ölçütünde “başarısız” olduğu ve metin sayfasındaki bütünlük ölçütünde “geliştirilmeli” bulgusuna ulaşılmıştır. İki ülkenin de ders kitaplarında yer alan metinlerin satır uzunlukları incelenirken her bir satırın 8 ile 12 sözcük arasında olması kriteri dikkate alınmıştır. Bu maddenin değerlendirme örneği ve iki ülkenin ders kitaplarında tespit edilen farklılıklar Görsel 1’de yansıtılmıştır.

Kayınca'da mutfak ve hatıraları bir hayce güzeldi.
Ne yazık ki bu hatıralı günler çok sürmedi. Baş kalıplı insanlar. Birinci Dünya Savaşı çıkardı. Bizim vatanımıza da girdi devletler. Vatanımız sığınacak yer bulamadık. Anımsadığımız da kaçabildiğimiz. Bu savaşta sığınacak yer bulamadık. Anımsadığımız da kaçabildiğimiz. Baktık ki büyük şehirler yıkıldı. Milyonlar insanın hayatı kayboldu. Baktık ki büyük şehirler yıkıldı. Milyonlar insanın hayatı kayboldu. Önemli Devlet, savaştan sonra kuruldu. Bu bir insanın hayatı kayboldu. Önemli Devlet, savaştan sonra kuruldu. Bu bir insanın hayatı kayboldu.

9 Sözcük

9 Sözcük

Görsel 1. Satır Uzunluğuna İlişkin Değerlendirme Örneği

Türkiye ve İran'daki ders kitaplarının tipografik özellikler açısından belirlenen bir diğer farklılık ise metin sayfasındaki bütünlüğe dikkat edilmesi maddesinde ortaya çıkmıştır. Bu maddenin değerlendirilmesinde genel bütünlük ve anlam bütünlüğü açısından paragraftaki son satırın diğer sayfanın başına veya ilk satırın sayfanın sonuna gelmemesi dikkate alınarak incelenmiştir. Görsel 2 bu süreçte ilişkin bir örneği yansıtmaktadır

Görsel 2. Metin Sayfasındaki Bütünlüğe İlişkin Değerlendirme Örneği

Türkiye ve İran ders kitaplarının metin tasarımı bağlamında karşılaştırmaya alınan bir diğer başlık metin örgütleyicileridir. Bu başlık altında değerlendirmeye alınan maddeler ve iki ülkenin ders kitaplarındaki mevcut benzerlik ve farklılıklar ile ilgili elde edilen bulgular Tablo 3’te yer verilmiştir.

Tablo 3. Ders Kitaplarının Metin Örgütleyicileri Kapsamında Karşılaştırılması

B. Metin Örgütleyicileri	Metin Tasarımı	
	Türkiye	İran
	<i>Değerlendirme sonucu</i>	<i>Değerlendirme sonucu</i>
Başlıkların etkili düzenlenmesi	Başarılı	Başarılı
İçindekiler listesinin işlevsel biçimde düzenlenmesi	Başarılı	Başarılı
İçindekiler listesinin ilgi çekici olarak düzenlenmesi	Başarılı	Başarılı
Kutuların amaca uygun kullanılması	Başarılı	Başarılı
<u>Her bölüm için ilgili başlıkların listesinin hazırlanması</u>	<u>Başarılı*</u>	<u>Yer verilmemiş*</u>
<u>Sözlük düzenlenmesi</u>	<u>Başarılı*</u>	<u>Yer verilmemiş *</u>
<u>Kaynakça düzenlenmesi</u>	<u>Başarılı*</u>	<u>Yer verilmemiş*</u>

Tablo 3’e göre metin örgütleyicileri başlığı açısından Türkiye’de ve İran’da kullanılan ders kitaplarının metin başlıklarının etkili düzenlenmesi, içindekiler listesinin işlevsel ve ilgi çekici olarak düzenlenmesi ve kutuların amaca uygun olması maddelerinde öğrenci düzeylerine uygun ve “başarılı” olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu yönden iki kitapta benzerlik göstermektedir. Fakat her bölüm için ilgili başlıkların listesinin incelenmesi, sözlük düzenlenmesi ve kaynakça düzenlenmesi bölümleri Türkiye kitabında “başarılı” olarak yer alırken İran kitabında hiç yer verilmemiştir.

Görsel 3. Her Bölüm için İlgili Başlıklar Listesinin Hazırlanması

Görsel 3 her iki kitabın ikinci bölüm/tema başında yer alan sayfasını göstermektedir. Türkiye kitabında temanın adı “Milli Kültürümüz” olarak belirlenmiş ve daha sonra bu bölümde yer alan metinlerin isimleri açıklanmıştır. İran kitabında ise ikinci bölümün sadece adı yer almaktadır ve bu bölümde hangi metinlerin yer aldığı ve kaç adet metinde oluştuğu belirsizdir.

3.2. Türkiye-İran İlkokul İkinci Sınıf Ana Dil Ders Kitaplarında Görsel Öğelerin Tasarımı

Türkiye’de ilkökul ikinci sınıf Türkçe ders kitabı ve İran’da ilkökul 2. sınıf Farsça ders kitabının görsel öğelerin tasarımı açısından karşılaştırılmalı olarak incelenmesi ile ilgili bulgular Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Ders Kitaplarının Görsel Tasarım Kapsamında Karşılaştırılması

	Görsel Tasarım	
	Türkiye	İran
	<i>Değerlendirme sonucu</i>	<i>Değerlendirme sonucu</i>
Mesaj aktarımına katkıda bulunmaları	Başarılı	Başarılı
Öğrenci için uyarıcı olması	Başarılı	Başarılı

Resimlemelerde desenin sağlam olması	Başarılı	Başarılı
Tasarımda yalınlık ve basitlik ilkesine uyulması	Başarılı	Başarılı
Görsel öğelerde vurgulamanın etkili kullanılması	Başarılı	Başarılı
Görsel öğelerin öğrenci düzeyine uygunluğu	Başarılı	Başarılı
Görsel öğelerin renkli olması	Başarılı	Başarılı
Tasarımda bütünlük (birlik) ilkesine uyulması	Başarılı	Başarılı
Çizginin amaca uygun kullanılması	Başarılı	Başarılı
Tasarımda denge ilkesine uyulması	Başarılı	Başarılı
Rengin amaca uygun kullanılması	Başarılı	Başarılı

Tablo 4’te iki ülkenin ders kitapları görsel tasarım açısından bütün maddelerde “başarılı” olarak tasarıldığı görülmektedir. Bu durumda iki kitap arasında görsel tasarım başlığı altında değerlendirilen maddeler açısından herhangi bir farklılığın olmadığı ve her iki kitabın da öğrenciye uygunluk yönünden bir biriyle görsel tasarım açısından benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bu başlık altında Görsel 4’te “resimlerde desenin sağlam olması” maddesinin karşılaştırmalı olarak değerlendirme sürecini yansıtmıştır.

PAYLAŞ DEDİ BABAM

Paylaş dedi babam.
Elmeği, suyu,
Sevgiyi, dostluğu,
Kuşlarla ağaçlarla.
Paylaş dedi babam.
Sevinci, kederi,
Mutluluğu
Bütün çocuklarla.

Selami YILDIRIM

Görsel 4. Resimlemelerde Hareket Ve Mimiklerine Belirgin Olarak Yer Alması
Söz konusu maddede resimlemelerde kullanılan figürlerin hareket ve mimiklerine belirgin olarak yer verilmesine (Örneğin, koşan bir figürün öğrencide o duyguyu uyandırması kıstasına) dikkat edilerek değerlendirme yapılmıştır.

3.3. Türkiye-İran İlkokul İkinci Sınıf Ana Dil Ders Kitaplarının Sayfa Tasarımı

Araştırmada iki ülkenin ders kitaplarının karşılaştırıldığı bir diğer başlık ise iki kitabın sayfa tasarımı nitelikleridir. Her iki ülke ders kitaplarının karşılaştırılmasının sonucunda elde edilen bulgulara Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5. Ders Kitaplarının Sayfa Tasarımı Kapsamında Karşılaştırılması

	Sayfa Tasarımı	
	Türkiye	İran
	<i>Değerlendirme sonucu</i>	<i>Değerlendirme sonucu</i>
Belirli bir bütünlük ve görsel devamlılığın sağlanması	<u>Başarılı*</u>	<u>Başarısız*</u>
Görsel öğelerin okuma akışını engellememesi	Başarılı	Başarılı
Görsel öğelere yeterince yer verilmemesi	Başarılı	Başarılı
Görsel öğelerin yerleştirilmesinde hareketin sağlanması	Başarılı	Başarılı
Görsel öğelerin ilgili metnin yakında yer alması	Başarılı	Başarılı
Boşlukların etkili kullanılması	Başarılı	Başarılı
Karşılıklı iki sayfanın birlikte düzenlenmesi	<u>Geliştirilmeli*</u>	<u>Başarılı*</u>
Sayfa numarasının ayrı bir tasarım ögesi olarak düzenlenmesi	<u>Geliştirilmeli*</u>	<u>Başarılı*</u>

Tablo 5 incelendiğinde iki ülkenin de ders kitabı sayfa tasarımı açısından görsel öğelerin okuma akışını engellememesi, görsel öğelere yeterince yer verilmemesi, görsel öğelerin yerleştirilmesinde hareketin sağlanması, görsel öğelerin ilgili metnin yakında yer alması, boşlukların etkili kullanılması maddelerinde “başarılı” olarak tasarlandığı görülmektedir. Ancak sayfa tasarımı açısından kitabı oluşturan

sayfaların belirli bir bütünlük ve görsel olarak devamlılığı sağlanması maddesinde Türkiye ders kitabı “başarılı” olarak değerlendirilirken İran’da kullanılan ders kitabı “geliştirilmeli” olarak değerlendirilmiştir. İki ders kitabının arasındaki bu farklılık belirlenirken kitapların genel sayfa tasarımlarını oluşturan sayfa düzeni, yazı karakterleri, satır ve kenar boşlukları vb. gibi bileşenlerin bir bütünlük içinde olmasına ve devamlılık oluşturmaya dikkat edilmiştir. Bu dikkat edilen hususlar Görsel 5’te yansıtılmıştır.

Görsel 5. Bütünlük ve Görsel Devamlılığın Sağlanmasına İlişkin Değerlendirme Örneği

Görsel 5’te görüldüğü gibi Türkçe kitabı sayfalarının tamamında yer alan yazı karakterleri, satır ve kenar boşlukları ve sayfa düzeni kitabın tamamında aynı şekilde yer alıp görsel açıdan devamlılık sağlamaktadır. Ancak Farsça kitabında farklı yazı karakterlerine ve farklı ölçütte kenar boşluklara rastlanmaktadır. İran ders kitabında yer alan bu durum kitabın görsel açıdan devamlılığı noktasında uyumsuzluk meydana getirmektedir.

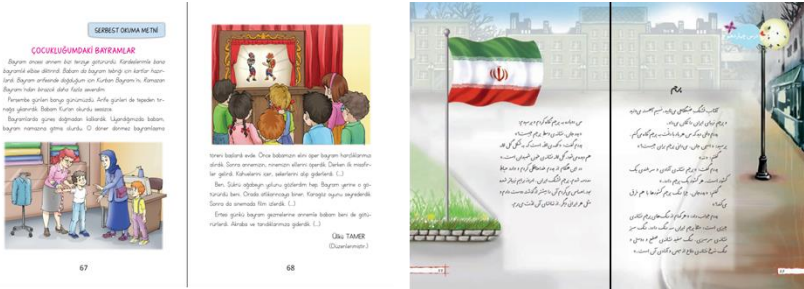
Tablo 5’e göre iki kitap arasında karşılıklı iki sayfanın birlikte düzenlenmesi ve sayfa numarasının ayrı bir tasarım ögesi olarak düzenlenmesi maddelerinde de farklılıklar bulunmaktadır. Bu maddelere göre ders kitapları değerlendirildiğinde İran ders kitabı “başarılı” olarak belirtilirken, Türkiye ders kitabı “geliştirilmeli”

olarak belirtilmiştir. Bu farklara ilişkin örnekler Görsel 6 ve Görsel 7’de sunulmaktadır.

Görsel 6. Sayfa Numarasının Ayrı Bir Tasarım Ögesi Olarak Düzenlenmesi

Görsel 6’da görüldüğü gibi Farsça ders kitabında sayfa numarası tasarlanışında farklı bir tasarım ögesi kullanılırken, Türkçe ders kitabında ise bu durum söz konusu değildir.

Görsel 7. Karşılıklı İki Sayfanın Birlikte Düzenlenmesi

Görsel 7’de ise İran kitabında metin içeriğine uygun olarak karşılıklı iki sayfa birbirinin devamı niteliğinde tasarlanmıştır. İran kitabında yer alan bu sayfa tasarım özelliğine birçok metinde rastlamak mümkündür. Ancak Türkiye kitabı bu açıdan ele alındığında sadece bir metnin sayfa tasarımında bu özelliği rastlanmıştır. Kitabın genelinde her sayfa bağımsız olarak tasarlanmıştır.

3.4. Türkiye-İnan İlkokul İkinci Sınıf Ana Dil Ders Kitaplarının Kapak Tasarımı

İlkokul Türkçe 2 Ders Kitabı ve Farsça İlkokul 2 Ders Kitabı kapak tasarımına yönelik gerçekleştirilen inceleneme sonucu elde edilen bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Ders Kitaplarının Kapak Tasarımı Kapsamında Karşılaştırılması

	Kapak Tasarımı	
	Türkiye	İnan
	<i>Değerlendirme sonucu</i>	<i>Değerlendirme sonucu</i>
İçerik ve sayfa düzeni ile ilişkili olması	Başarılı	Başarılı
Sırt yazısının yukarıdan aşağıya doğru yazılması	Başarılı	Başarılı
Kapak bilgilerine dikkat edilmesi	Başarılı	Başarılı
Yazı karakterlerinin seçimine dikkat edilmesi	Başarılı	Başarılı
Ön, arka ve sırt kısmının bir bütünlük içinde tasarlanması	Başarılı	Başarılı
<u>Kapağın estetik ve albenili olması</u>	<u>Geliştirilmeli*</u>	<u>Geliştirilmeli*</u>

Tablo 6 incelendiğinde iki ülkenin ders kitapları kapak tasarımı açısından kapağın estetik ve albenili olarak tasarlanması maddesi hariç bütün maddelerde “başarılı” olarak değerlendirilmektedir. Kapağın estetik ve albenili olması ile ilgili madde de ise her iki kitap da “geliştirilmeli” olarak değerlendirilmektedir.

3.5. Türkiye-İnan İlkokul İkinci Sınıf Ana Dil Ders Kitaplarının Dış Yapı Özellikleri

İlkokul ikinci sınıf Türkçe ders kitabı ve ilkokul ikinci sınıf Farsça ders kitaplarının üretime yönelik dış yapı özellikleri açısından yapılan incelemeler neticesinde ulaşılan bulgular Tablo 7’de yer verilmiştir.

Tablo 7. Ders Kitaplarının Dış Yapı Özellikleri Kapsamında Karşılaştırılması

Üretime Yönelik Dış Yapı Özellikleri

	Türkiye	İran
	<i>Değerlendirme sonucu</i>	<i>Değerlendirme sonucu</i>
Üretime Yönelik Dış Yapı Özellikleri	Başarılı	Başarılı
Kitap boyutlarının öğrenci düzeyine uygunluğu	Başarılı	Başarılı
Kitap kapağının dayanıklı ve sağlam olması	Başarılı	Başarılı
Kitabın kağıt kalitesine ve kullanımına dikkat edilmesi	Başarılı	Başarılı
Kitap cildinin dayanıklı ve sağlam olması	Başarılı	Başarılı
Baskının net, düzgün ve temiz yapılması	Başarılı	Başarılı
Kağıdın doku yönüne dikkat edilmesi	Başarılı	Başarılı

Tablo 7 incelendiğinde araştırmaya konu olan iki ülkenin de ders kitapları üretime yönelik dış yapı özellikleri açısından kitap boyutu, kitap kapağının dayanıklılığı, kağıt kalitesi, cildin sağlamlığı, kağıdın doku yönü ve baskıların net bir şekilde yapılması maddelerine göre değerlendirildiğinde öğrencilerin sınıf içi ve sınıf dışı kullanımlarına uygun olarak tasarlandığı görülmektedir.

3. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada Türkiye ve İran'daki ilkökul ikinci sınıf ana dili eğitiminde (Türkçe ve Farsça) kullanılan ders kitapları tasarım açısından karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir. Araştırmadaki bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlar sırasıyla *metin tasarımı, görsel tasarım, sayfa tasarımı, kapak tasarımı ve üretime yönelik dış yapı özellikleri* boyutlarıyla aşağıda yorumlanmıştır.

Araştırma bulgularına göre, metin tasarımı açısından ilkökul Türkçe ikinci sınıf ders kitabı tüm maddelerde (16 maddede) başarılı şekilde tasarlanmıştır. Nitekim Demir'de (2008) araştırmasında ilkökul 1., 2. ve 3. sınıf Türkçe ders kitaplarını metin tasarımı hususunda genel olarak uygun olduğunu raporlamıştır. İlkökul Farsça ikinci sınıf ders kitabı ise 11 maddede başarılı şekilde tasarlanmıştır. Bu iki

ders kitabı tipografik öğeler bakımından ele alındığında İnan ders kitabının “Satır uzunluğunun okunabilir ölçüde olması” noktasında başarısız olduğu ve “Metin sayfasındaki bütünlüğe dikkat edilmesi” noktasında ise geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Metin örgütleyiciler açısından ele alındığında ise İnan ders kitabında “Her bölüm için ilgili başlıkların listesinin hazırlanması”, “Sözlük düzenlenmesi” ve “Kaynakça düzenlenmesi” hususlarına yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlardan yola çıkarak *metin tasarımı* boyutunda Türkiye kitabının İnan kitabına kıyasla daha başarılı bir şekilde tasarlandığı söylenebilir. Bu iki ülke arasında karşılaştırmalı eğitim yönünden yürütölmüş olan Subaşı'nın (2019) sosyal bilgiler ders kitaplarını incelediği araştırmasında da metin tasarımı bakımından benzer sonuç elde edilmiştir.

Araştırmada incelenen iki ülkenin ders kitapları araştırma bulgularına göre, *görsel tasarım* açısından bütün maddelerde (12 maddede) başarılı bir şekilde tasarlandığı sonucuna ulaşılmıştır. İnan Yıldız ve Baş (2015) ilkökul ikinci sınıf Türkçe ders kitabında resimlerin metnin içeriği ile konumlandırılmasında yüksek oranda “kısmen” dikkat edildiğini belirtmişlerdir. Benzer şekilde Yige (2010) de ilkökul 1. 2. ve 3. Sınıf Matematik, Türkçe, Hayat Bilgisi ve Müzik ders kitaplarını sınıf öğretmenlerine değerlendirdiği araştırmasında bu ders kitaplarının resim-metin ilişkisi bakımında yeterli bulmuştur. Fakat Kayıkçı (2006) araştırmasında Türkçe, Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi ve Matematik ders kitaplarını görsel öğelerin mesaj aktarımında katkıda bulunmadığını, metnin içeriğine uygun, yaratıcı ve mesajı özetleyici bir şekilde tasarlanmadıklarını vurgulamıştır. Benzer şekilde Tontu (2008) araştırmasında ilkökul Türkçe ders kitaplarını altı resimleme grafik tasarım ilkeleri doğrultusunda inceleme yapmış, ilkökul birinci sınıf Türkçe ders kitabındaki resimlemelerde metin ile resimler arasında kısmen bağlantı olduğunu, ikinci sınıf Türkçe ders kitabındaki resimlemelerde metin ile resimler arasında bağlantı olmadığını, üçüncü sınıf Türkçe ders kitabındaki resimlemelerde ise metin ile resimler arasında kısmen bağlantı olduğunu ortaya koymuştur.

Bu araştırmada *görsel tasarım* boyutuyla elde edilen yukarıdaki sonuca göre iki ülke ders kitabının görselleri öğrenci seviyesine uygun olarak temalardaki içeriklerle uyumlu bir şekilde tasarlandığı anlaşılmaktadır. Bu sonuçla Shahinpoor ve Bangir-Alpan'ın (2021) araştırmalarındaki Türkiye ve İran'daki ders kitaplarında resimleme ve fotoğraflama yönünden 'görsel öğelerin öğrenci düzeyine uygunluğu' ilkesine tamamen uyulduğu sonucu örtüşmektedir. Ancak Subaşı'nın (2019) araştırmasında Türkiye'deki sosyal bilgiler kitabı görsel öğelerin tasarımı hususunda İran kitabına kıyasla daha yüksek puanlanmıştır.

Türkiye ve İran ilkokul ikinci sınıf ana dili ders kitapları *sayfa tasarımı* yönünden karşılaştırıldığında İran kitabı sekiz maddenin yedisinde başarılı olarak tasarlandığı görülmektedir. İran kitabının "Belirli bir bütünlük ve görsel devamlılığın sağlanması" hususunda başarısız olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye kitabı ise altı maddede başarılı şekilde tasarlanmıştır. Türkiye kitabının "Karşılıklı iki sayfanın birlikte düzenlenmesi" ve "Sayfa numarasının ayrı bir tasarım ögesi olarak düzenlenmesi" hususlarında geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre İran kitabı sayfa tasarımı bakımından Türkiye kitabına göre biraz daha iyi bir şekilde tasarlandığı ifade edilebilir. Demirel, Kökçü ve Akbaba (2018) resim-metin ilişkisi bakımından inceledikleri beşinci sınıf Türkçe ders kitabında resimlerin metinlerle aynı sayfada olduğunu tespit etmişlerdir. Ancak, Akın (2015) araştırmasında Türkçe çalışma kitaplarında yer verilen dil bilgisi çalışmalarında görselliğe yeterince yer verilmediğinden ve bu yüzden dil bilgisi öğretiminde görsel öğelerden yeterince faydalanılmadığını ortaya koymuştur. Shahinpoor ve Bangir-Alpan (2021) araştırmasında "karşılıklı iki sayfanın ve tüm sayfaların bir bütünlük içinde ve işlevsel ve estetik olarak tasarlanması" noktaları bakımından Türkiye'deki Hayat Bilgisi ve Fen Bilimleri ders kitapları, İran'da ise Matematik ders kitabı başarılı bulunurken 'Sayfa tasarımında boşlukların etkili kullanılması' hususunda Türkiye'deki ders kitaplarında her üç kitapta da kısmen uyulmayan, İran'da ise uyulan ilke olarak

görülmektedir. Araştırmacılar Türkiye'deki ve İnan'daki ders kitaplarında çoğunlukla 'Sayfa tasarımında bütünlük ve görsel devamlılığın sağlanmış olması' ve 'Sayfa numarasının bağımsız, sayfa tasarımına uyumlu biçimde tasarlanmış olması', "Kitap bütününde görsel öğelere yeterince yer verilmesi" ve 'Görsel öğelerin ilgili metnin yakınında yer alması' hususlarına uyulduğunu belirtmişlerdir.

Araştırma bulgularına göre iki ülkenin ders kitapları *kapak tasarımı* bakımından beş maddede başarılı tasarlanmıştır. Her iki kitabın da "Kapağın estetik ve albenili olması" konusunda geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç söz konusu ders kitabın kapak tasarımlarının birbirine benzediğini göstermektedir. Demir (2008) araştırmasında ilkökul 1., 2. ve 3. sınıf Türkçe ders kitaplarını kapak tasarımı bakımından birçok hususta uygun bulmuştur. Subaşı da (2019) Türkiye ve İnan Sosyal Bilgiler kitabının kapak tasarımında "oldukça uygun" değerini aldığı sonucuna ulaşmıştır.

Üretime yönelik dış yapı özellikleri boyutunda Türkiye ve İnan ilkökul ikinci sınıf ana dili ders kitapları tüm maddelerde başarılı bir şekilde tasarlanmıştır. Bu sonuca göre iki ülkenin ders kitapları boyut, kapaktaki sağlamlık, kağıttaki kalite, ciltteki dayanıklılık, baskıdaki netlik ve kağıdın doku yönü hususlarında öğrencilerin uzun süre kullanımına uygun olarak tasarlandığı anlaşılmaktadır. Demir (2008) araştırmasında ilkökul 1., 2. ve 3. sınıf Türkçe ders kitaplarını üretime yönelik dış yapı özellikleri bakımından birçok hususta uygun bulmuştur. Subaşı (2019) Türkiye ve İnan Sosyal Bilgiler kitabının üretime yönelik dış yapı özelliklerini "oldukça uygun" değerini aldığını raporlamıştır.

Araştırma sonuçlarına göre şu öneriler geliştirilmiştir:

- Her iki ülke kitabında tasarımsal öğelerde eksik olan yönler geliştirilebilir.

- Ana dili eğitiminde kullanılan diğer sınıf düzeylerindeki ders kitaplarının kıyaslandığı çalışmalar yapılabilir.
- Ders kitaplarının incelenmesinde öğretmen ve öğrencilerin görüşlerine de yer verilebilir.

KAYNAKÇA

- Akın, E. (2015). Türkçe çalışma kitaplarındaki (6, 7 ve 8. sınıflar) dil bilgisi etkinliklerinin çeşitli açılardan değerlendirilmesi. *Journal Of Turkish Studies, 10*, 19-34.
- Aksoy, E. ve Gözütok, F. D. (2017). Farklı öğretmen eğitimi programları ve paradigmalarının karşılaştırmalı analizi. *İlköğretim Online, 16*(4), 1672-1688.
- Arslan, A. ve Engin, A. O. (2019). 5. sınıf Türkçe ders kitabının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7* (13), 67-94.
- Aşıkcan, M. ve Saban, A. (2015). Appropriateness of textbook “I’m learning reading and writing Turkish 1” for constructivist approach according to the first grade primary teachers. *International Journal Of Languages' Education And Teaching, 3*(3), 333-351.
- Ataş, U. A. ve Yıldırım, K. (2020). İlkokul birinci sınıf ilk okuma yazma kitabının öğretmen görüşleri bağlamında incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 8*(4), 1245-1268.
- Bangir Alpan, G. (2004). *Ders kitaplarındaki grafik tasarımın öğrenci başarısına ve derse ilişkin tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bircan, M. A. (2014). *İlkokul 1. sınıf Türkçe öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı'nın yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına uygunluk düzeyi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.

- Coşkun, E. ve Taş, S. (2008). Ders kitaplarına metin seçimi açısından Türkçe öğretim programlarının değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (10), 59-74.
- Çiftçi, Ö., Çeçen, M. A. ve Melanlıoğlu, D. (2014). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (22), 206-219.
- Delprato, M., & Antequera, G. (2021). School efficiency in low and middle income countries: An analysis based on PISA for development learning survey. *International Journal of Educational Development*, 80, 102296.
- Demir, D. (2015). *İlköğretim 1. 2. ve 3. sınıf Türkçe ders kitaplarının görsel tasarım ilkelerine uygunluğu açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Demirel, Ö. (2017). *Öğretim ve ilke yöntemleri öğretme sanatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demirel, Ş., Kökçü, Y., ve Akbaba, R. S. (2018). 5. sınıf Türkçe ders kitabının resim-metin ilişkisi açısından incelenmesi. *Adıyaman University Journal of Educational Sciences*, 8(2), 224-243.
- Er, E. (2021). *Karşılaştırmalı eğitimde yöntem ve araştırma*. M. G. Gülcan ve F. Şahin (Ed.). Karşılaştırmalı Eğitim Tematik Bir Yaklaşım. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Gülen, M. (2021). *Okul öncesi öğretmenlerinin teknolojik araç-gereç kullanımına yönelik tutumlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Güler, A., Halicioğlu, M. B. ve Taşğın, S. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma teorik çerçeve, pratik öneriler, 7 farklı nitel araştırma yaklaşımı kalite ve etik hususlar*. Ankara: Seçkin Yayınları.

- Gündüz, Y. ve Can, E. (2011). Öğretmenlerin eğitim sistemi ve uygulamalarına ilişkin güncel sorunları algılama düzeylerinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(4), 745-774.
- Kayıkçı, M. (2006). *İlköğretim Türkçe, sosyal bilgiler, fen bilgisi ve matematik ders kitaplarında görsel tasarım sorunları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Trabzon.
- Kurt, B. (2018). *Ana dili eğitiminde kullanılan ders kitapları üzerine bir karşılaştırma: Türkiye ve Macaristan örneği*. Anadolu 1. Uluslararası Multidisipliner Çalışmalar Kongresi, 28-29 Aralık 2018, (s. 1170-1181). Diyarbakır.
- Küçükahmet, L. (2011). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Memduhoğlu, H. B. (2008). Türkiye ve Avusturya eğitim sistemlerinin karşılaştırılması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 545-559.
- Özkan, R. ve Tutkun, S. B. (2014). İlköğretim sosyal alan ders kitaplarının görsel boyut ve içerik tutarlılığı açısından incelenmesi. *The Journal Of Academic Social Science Studies*, 24, 371-386.
- Phillips, D. ve Schweisfurth, M. (2014). *Comparative and International Education. An Introduction to Theory, Method and Practice*. (2nd ed.). Bloomsbury, London.
- Santos, İ. ve Centeno, V.G. (2021). Inspirations from abroad: The impact of PISA on countries' choice of reference societies in education. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 1-18.
- Shahinpoor, S. ve Bangir-Alpan, G. (2021). Türkiye ve İran'daki ders kitaplarının görsel tasarım ilkeleri bakımından incelenmesi: Görsel öge, sayfa ve kapak tasarımları. *e-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8, 255-280.

- Subaşı, Y. (2020). Türkiye ve İnan sosyal bilgiler ders kitaplarının tasarım boyutu açısından karşılaştırılması. *International Journal of Social Science Research*, 8(2), 141-159.
- Sulak, S. E. ve Çapanoğlu, A. Ő. (2021). İlkokul Türkçe ders kitaplarının sınıf öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(3), 830-849.
- Şahin, A. (2008) İlköğretim birinci sınıf Türkçe ders kitabı öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabının öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(3), 133–146.
- Şentürk, L. Ve Aktaş, E. (2015). Türkiye’de ve Romanya’da okutulan ana dili Türkçe ders kitaplarının değer iletimi açısından karşılaştırılması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(29), 215-243.
- Tontu, Y. H. (2008). *İllüstrasyonların ilköğretim birinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki görsel etkililik durumlarının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tze, V. M. C., Li, J. C. H. & Daniels, L. M. (2021). Similarities and diferences in social and emotional profles among students in Canada, USA China, and Singapore: PISA 2015. *Research Papers in Education*. <https://doi.org/10.1080/02671522.2020.1864760>.
- Urfa, Ö. (2019). *Türkiye ve Azerbaycan’daki anadil ders kitaplarında yer alan metinlerin değer iletimi bağlamında incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli
- Yanpar Yelken, T. (2020). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. (15. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınevi.

- Yıldız, F. İ. ve Bayram, B. A. Ş. (2015). İlkokul 2. Sınıf Türkçe ders kitabının resim-metin ilişkisi açısından değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 251-268.
- Yige, M. M. (2010). *İlköğretim ders kitaplarında kullanılan resimlerin 7-9 yaş öğrencilerinin öğrenme ve yaratıcılıklarına etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yükslen, A ve Kepceoğlu, İ. (2021). Türkiye, Singapur ve Avustralya ortaokul matematik ders kitaplarında yüzdeler konusundaki soruların bilişsel istem düzeylerinin ve çözüm adımlarının karşılaştırmalı analizi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(46), 961-976.
- Zorlu, Ö. K. (2021). Metinlerin temalara uygunluğu bakımından Türkçe ders kitapları üzerine bir inceleme. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 7(1), 1-11.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The quality of the educational materials used in the education process directly affects the quality of the education. Textbooks used in schools are among the commonly used educational materials. Textbooks are defined as printed education and training materials that are prepared in line with the aims and principles adopted by the education programs created by the authorized educational institutions of the countries, and that contain the necessary knowledge and skills by considering the affective and cognitive characteristics. All grades level textbooks should be prepared in accordance with the curriculum and should also be appropriate for the level of the student in terms of formal appearance, scientific content, language and expression. The widespread use of textbooks in the educational process paves the way for many studies on this

subject. Using of the textbooks as widely in the education process allows many studies to be carried out on this subject. Studies on textbooks are still up to date. The purpose of this study is to compare the 2nd grade native language (Turkish-Persian) textbooks in terms of design.

Method

The study was carried out using document analysis method in line with qualitative research principles. In this context, the Primary School Turkish 2 Textbook and the Persian Primary School Two Textbook (Farsi-e Dovvome Dabestan), which are officially used in the 2020-2021 academic years, have been examined. The visuals in the books were analyzed descriptively by three experts (two of the experts are the researchers of this study) within the framework of the graphic design principles for the textbooks developed by Alpan (2004). Graphic design principles for textbooks developed by Alpan (2004) allow a textbook to be examined under the headings of *text design*, *visual design*, *page design*, *cover design* and *external structure features*. The competencies of the experts involved in the document review of the research are respectively; proficiency in primary Turkish education (first researcher), proficiency in the language of the country of comparison (second researcher), and proficiency in visual design (third expert providing support). The textbooks designs were categorized as “successful”, “developmental” and “unsuccessful” by the experts, depending on the criteria in Alpan's (2004) principles. For the classifications with different principles, the experts together discuss the reasons for the difference and reached a common conclusion. In addition, if the principles criteria do not have a counterpart in the textbooks, they are stated as "not included".

Findings (Results)

The second grade Turkish and Iranian textbooks' suitability of the letter size level of the student, the legibility of the font used, the effective use of the font color and tone, the balanced use of the spaces between the words, etc. items were designed in a "successful" way and are similar in this respect. The Turkish textbook was found to be successful generally in all of the items. But, the Iranian textbook result was "unsuccessful" in the line length criterion in the texts and "need to be improved" in the integrity criterion in the text page.

It has been found that the text titles of the textbooks used in Turkey and Iran are arranged effectively and the contents list is organized as functional and interesting. In this respect, the two books were similar.

Two countries textbooks were interpreted as "successful" in all items in terms of visual design. In this case, it is seen that there is no difference between the two books in terms of the items evaluated under the title of visual design, and both books are similar to each other in terms of visual design in terms of suitability for the student.

In terms of the textbook page design of both countries, the visual elements do not prevent the reading flow, the visual elements are not included enough, the movement is provided in the placement of the visual elements, the visual elements are close to the relevant text, and the effective use of the spaces are evaluated as "successful". However, in the article of ensuring a certain integrity and visual continuity of the pages that make up the book in terms of page design, the textbook used at the 2nd grade level in Turkey was evaluated as "successful", while the textbook used at the 2nd grade level in Iran was evaluated as "must be developed".

It is seen that the two countries are in a completely similar situation in terms of textbook cover design.

Conclusion and Discussion

In this study according to the findings obtained with the visual design dimension, it is understood that the visuals of the textbooks of the two countries were designed in accordance with the level of the student and in accordance with the content of the themes. This result coincides with the result of Shahinpoor and Bangir-Alpan's (2021) research that textbooks in Turkey and Iran fully comply with the principle of "suitability of visual elements for the level of students" in terms of illustration and photography.

It has been concluded that the Turkey book should be developed in terms of "Arranging two opposite pages together" and "Arranging the page number as a separate design element". According to these results, it can be stated that the Iranian book is designed a little better than the Turkey book in terms of page design. Demirel, Kökçü, and Akbaba (2018) found that the pictures were on the same page with the texts in the 5th grade Turkish textbook, which they examined in terms of the picture-text relationship. However, Akın (2015) revealed in his research that there is not enough visibility in the grammar studies included in the Turkish workbooks, and therefore, visual elements are not sufficiently utilized in grammar teaching.

According to the research findings, the textbooks of the two countries were designed successfully in five items in terms of cover design. It has been concluded that both books need to be developed on the subject of "The aesthetic and attractiveness of the cover". This result shows that the cover designs of the textbook in question are similar to each other. In his research, Demir (2008) found primary school 1st, 2nd and 3rd grade Turkish textbooks suitable in many aspects in terms of cover design. Subaşı (2019) also concluded that the cover design of the Turkey and Iran Social Studies book was deemed "quite appropriate".